



Farlige forklaringer

Onsdag 10. december 2003 bragte tv et længere program under overskriften "Farlige forklaringer". Programmet indeholdt bl.a. "det første danske forsøg med børns vidneudsagn". Forsøget var lavet af psykolog Yvonne Thomsen fra Aarhus Universitet.

Programmet var interessant, men jo mere jeg tænker over det forsøg, de involverede børnehavebørn var udsat for, jo mere gal bliver jeg over, at de var blevet behandlet så respektløst.

Det hele begyndte med, at forsøgslederen løj over for en gruppe børnehavebørn ved at præsentere en sygeplejerske som læge. Ikke den bedste start på et forløb, der går ud på at vise, hvordan man far børn i alderen

3-5 år til at fjerne sig fra sandheden.

"Lægen" viste dem et menneskehjerte og forklarede om hjertets og lungernes placering ved at pege på sig selv og opfordre børnene til at lægge hånden på egen overkrop og føle på egne arme og skuldre. Hun rørte på intet tidspunkt børnene.

I den efterfølgende periode blev børnene indkaldt til psykologen en ad gangen – tre gange i det hele med en uges mellemrum – og udspurgt om, hvorvidt "lægen" havde berørt dem. Til almenhedens forundring (men næppe til psykologers) viste det sig, at flere af børnene kunne bringes til at ændre forklaring i løbet af de tre uger. Til slut viste man den samlede

børnegruppe en videooptagelse af det oprindelige samvær med "lægen".

Børnene ser tvivlende ud, og et enkelt barn får ikke underligt den idé, at man har fjernet noget af videoen, nemlig den del, hvor lægen rører ved børnene.

Så, hvad er det man har udsat disse børn for – i al offentlighed? Mon ikke børnene oplever lige præcis det, der er sket, nemlig at de voksne har fået dem til at lyve, til at fortælle, at noget er sket, som slet ikke er sket.

De har gjort noget, som de altid har fået at vide, at de ikke måtte – og oven i købet, så alle mennesker i hele Danmark kunne se det.

Man kan jo ikke spørge små børn,



om de vil være forsøgskaniner, men man har antagelig spurgt deres forældre. Måske er der nogen af dem, der i dag fortryder, at de gav deres tilladelse.

En interessant udsendelse, javist! Men efter min mening stærkt uetisk. Hvad mener Yvonne Thomsen selv? Og hvad mener Etiknævnet og forningens medlemmer?

Nina Koeller

Kommentar:

Jeg har med undren læst Nina Koellers opfattelse af, at mit bidrag til DR1s dokumentarprogram "Farlige Forklaringer" indebar en »respektløs« og »stærkt uetisk« behandling af børnene. Interviewene var klip fra et demonstrationsforsøg, der var tilrettelagt i samarbejde med Danmarks Radio efter forlæg af en mere omfattende undersøgelse, udført som del af mit ph.d.-projekt på Psykologisk Institut, Aarhus Universitet. Formålet var at vise nogle af de problemer, der kan være forbundet med bestemte interviewmetoder i forhold til at opnå troværdige udsagn fra førskolebørn. Disse problemer er dokumenteret i talrige internationalt publicerede undersøgelser samt i min undersøgelse nævnt ovenfor.

Det har været afgørende for min deltagelse, at en række hensyn til børnene og deres forældre blev tilgodeset i tilrettelæggelsen og gennemførelsen af demonstrationsforsøget. Såvel skriftlig som mundtlig information blev givet til forældrene, inden de gav tilladelse til at lade deres barn medvirke i forsøget. Forældrene fik således tilsendt en beskrivelse af studiets fremgangsmåde og en oversigt over de spørgsmål, som ville blive stillet ved hvert interview. Ligeledes blev der afholdt et forældremøde, hvor der kunne stilles spørgsmål til den ansvarlige journalist om selve udsendelsen samt til mig om det pågældende demonstrationsforsøg.

Før demonstrationsforsøget var der besøg i børnehaven. Under besøget

mødte børnene den kameramand, som ville være til stede under interviewforløbet, ligesom de fik mulighed for at se og lege med kameraet. Formålet var at gøre tilstedeværelsen af kameramand og teknisk udstyr mindre fremmed under foredraget og interviewene.

Den efterfølgende dag fandt 'lægens' besøg sted. Tanken bag at lade sygeplejersken præsentere sig for børnene som 'læge' var den banale at benytte en for børnene velkendt betegnelse. Jeg vurderede, at begrebet læge var mere velkendt end sygeplejerske (og må i øvrigt undre mig over Nina Koellers store indignation i den forbindelse). 'Lægen' hilste personligt på hvert barn, hvorefter hun fortalte børnene om kroppen. Når man skal undersøge børns erindringsevne og eventuelle påvirkelighed, er det af betydning, at den begivenhed, som børnene testes omkring, er tilstrækkelig iøjnefaldende og interessant til at blive indkodet i børnenes hukommelse. Følgelig blev børnene præsenteret for en begivenhed, som jeg i kraft af ph.d.-projektet havde erfaret kunne bibeholde såvel børnenes opmærksomhed som koncentration. Hele forløbet varede cirka ti minutter. Selve interviewforløbet fandt, ligesom foredraget, sted i børnehaven, altså i børnenes vante omgivelser.

Efter det afsluttende interview deltog børnene i en fællessamling, hvor den iscenesatte begivenhed blev vist på video og efterfulgt af en snak om, hvad der skete under 'lægens' besøg. Formålet var at vise børnene, hvad der faktisk skete under 'lægens' besøg og undgå, at nogle af børnene opretholdt forkerte forestillinger om detaljer fra den iscenesatte begivenhed. Demonstrationsforsøget blev afsluttet med en sammenfatning af undersøgelsens samlede resultater, som efterfølgende blev sendt til de medvirkende børns forældre. Ligeledes fik forældrene udleveret et videobånd, så børnene fik mulighed for at se sig selv på fjernsyn.

En væsentlig overvejelse i forhold til at vise offentligheden uddrag af interviewforløbene har været, at forløbene illustrerer noget gennemgående ved førskolebørns erindringsevne og påvirkelighed. Det er således et almenpsykologisk træk, at børn glemmer over tid, at børns svar påvirkes af gentagne direkte spørgsmål, og at børn kan påvirkes af det sociale pres, der kan ligge i at få at vide, hvad andre børn allerede har sagt om en bestemt begivenhed. Dette er en helt essentiel viden, som er vigtig at få formidlet på en klar måde til den brede offentlighed, herunder både professionelle inden for børneområdet og lægfolk. Her gør et overordnet etisk hensyn sig gældende, nemlig hensynet til en forsvarlig behandling af børn som informanter, idet demonstrationsforløbet viser, hvordan interviewer og dennes interviewteknik er afgørende for barnets mulighed for at kunne bevare sin troværdighed og pålidelighed under et interview.

At børnene skulle have lidt under at medvirke, kan jeg på ingen måde genkende. Hvert interview blev indledt med en snak om hverdagsituationer med det formål at opnå en god kontakt med det enkelte barn samt at få barnet til at føle sig tryk i interviewsituationen. De egentlige interview vedrørte en harmløs og upersonlig begivenhed, hvortil der er blevet stillet en række spørgsmål om ikke-seksualiserende berøringer. Ligeledes blev der ikke spurgt yderligere ind i de tilfælde, hvor børnene svarede bekræftende til en berøring, som ikke havde fundet sted under 'lægens' foredrag.

Afslutningsvis kan det oplyses, at hverken jeg selv eller den ansvarlige journalist bag "Farlige Forklaringer" har modtaget negativ respons fra de involverede børns forældre efter dokumentaren blev vist på DR1.

Yvonne Thomsen